

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์มาประยุกต์ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน จำนวน 73 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำชุมชน กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน และกลุ่มชาวบ้านนายว ดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการสร้างแผนผังมโนทัศน์ คือ ผู้เกี่ยวข้องระดมสมอง ได้ข้อความเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของโรงเรียน 3 ด้านรวม 175 ข้อความ คือ ด้านผู้เรียน 50 ข้อความ ด้านกระบวนการ 58 ข้อความ ด้านปัจจัย 67 ข้อความ จากนั้นให้กลุ่มครูและกลุ่มนักเรียนจัดกลุ่มข้อความ (sort) และประมาณค่าความสำคัญของข้อความ (rate) ผลที่ได้ถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ MDS และ CA โดยใช้โปรแกรม Concept System ทำให้ได้แผนผังมโนทัศน์เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของโรงเรียน เป็น 2 แนวคิด คือ ตามความคิดเห็นของกลุ่มครู และตามความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียน จากนั้นผู้วิจัยสรุปแนวคิดของทั้ง 2 กลุ่มให้เป็นความต้องการจำเป็นของโรงเรียน รวมทั้งมีการประมาณค่าความเที่ยงของการจัดกลุ่มข้อความของกลุ่มครู และกลุ่มนักเรียน โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเที่ยงของเมทริกซ์ผลรวมแบบแบ่งครึ่ง และค่า Stress จากการคำนวณแผนที่ รวมทั้งมีการตรวจสอบความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้ โดยสอบถามความคิดเห็นจากตัวแทนของกลุ่มครู และตัวแทนของกลุ่มนักเรียน จำนวนกลุ่มละ 3 คน ผลการวิเคราะห์แต่ละส่วนสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ด้านผู้เรียน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีความต้องการจำเป็นระดับมากจนถึงมากที่สุด 5 เรื่อง คือ 1) ทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ 2) การรับประทานอาหารเช้าที่บ้าน 3) ความสามารถทางการเรียน 4) การเอาใจใส่จากผู้ปกครอง 5) คุณธรรมและจริยธรรม ความต้องการจำเป็นระดับปานกลาง 1 เรื่อง คือ 6) การรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

ด้านกระบวนการ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีความต้องการจำเป็นระดับมากจนถึงมากที่สุด 2 เรื่อง คือ 1) การบริหารหลักสูตร ทศน. 2) การใช้สื่อประกอบการสอน ความต้องการจำเป็นระดับปานกลาง 5 เรื่อง คือ 3) การจัดการเรียนสายอาชีพและการจัดกลุ่มวิชาเลือกเสรีของ

กคน. 4) การให้คำปรึกษาเรื่องหลักสูตร 5) สวัสดิการครู กคน. 6) คุณสมบัติของผู้จบหลักสูตร
กคน. 7) รูปแบบการสอนของครู

ด้านปัจจัย ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีความต้องการจำเป็นระดับมากจนถึงมากที่สุด 5 เรื่อง คือ 1) สภาพแวดล้อมและบุคคลในชุมชน 2) อาคารสถานที่ 3) ความเชื่อมั่นในการสอนของครู ตชด. 4) ความเข้าใจในภาระหน้าที่ของกรรมการโรงเรียน 5) ผู้บริหารหลักสูตร กคน. ความต้องการจำเป็นระดับปานกลาง 3 เรื่อง คือ 6) ความเข้าใจในหลักสูตร กคน. ของผู้บริหารและครู กคน. 7) ความเข้าใจเนื้อหาวิชาของครู 8) จำนวนการโรง

2. ความเที่ยงของการสร้างแผนผังมโนทัศน์ในการวิจัย

ผลการศึกษาคุณภาพด้านความเที่ยงของการสร้างแผนผังมโนทัศน์โดยการหาค่าความเที่ยงของเมทริกซ์ผลรวมแบบแบ่งครึ่ง (Split – Half Total Matrix Reliability) พบว่า มีค่าอยู่ในระดับปานกลางจนถึงสูง คือ การจัดกลุ่มข้อความของกลุ่มครูมีค่าความเที่ยง คือ ด้านผู้เรียน เท่ากับ 0.77451 ด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.66221 ด้านปัจจัย เท่ากับ 0.94902 การจัดกลุ่มข้อความของกลุ่มนักเรียนมีค่าความเที่ยง คือ ด้านผู้เรียน เท่ากับ 0.87260 ด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.53587 ด้านปัจจัย เท่ากับ 0.90291 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของการสร้างแผนผังมโนทัศน์โดยการหาค่า Stress ของแผนผัง พบว่า แผนผังที่ได้ทั้ง 2 กลุ่ม สามารถตีความได้อย่างสมเหตุสมผล เนื่องจากมีค่า Stress น้อยกว่า 0.35 คือ กลุ่มครูมีค่า Stress คือ ด้านผู้เรียน เท่ากับ 0.22611 ด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.26048 ด้านปัจจัย เท่ากับ 0.16936 กลุ่มนักเรียนมีค่า Stress คือ ด้านผู้เรียน เท่ากับ 0.22036 ด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.31788 ด้านปัจจัย เท่ากับ 0.25647

3. ความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้จากการใช้เทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์

ผลการประเมินคุณภาพด้านความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้จากการใช้เทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์ พบว่า มีความตรงระดับพอใช้จนถึงดี ดังนี้ ความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้กับความคิดเห็นของครู แต่ละด้าน คือ ด้านผู้เรียน มีความตรงระดับพอใช้ (ร้อยละ 48) ด้านกระบวนการ มีความตรงระดับพอใช้ (ร้อยละ 41) ด้านปัจจัย มีความตรงระดับดี (ร้อยละ 70) รวม 3 ด้าน มีความตรงระดับพอใช้ (ร้อยละ 54) ความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้กับความคิดเห็นของนักเรียน แต่ละด้าน คือ ด้านผู้เรียน มีความตรงระดับดี (ร้อยละ 72) ด้านกระบวนการ มีความตรงระดับพอใช้ (ร้อยละ 64) ด้านปัจจัย มีความตรงระดับดี (ร้อยละ 82) รวม 3 ด้าน มีความตรงระดับดี (ร้อยละ 73)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1.วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

1.1.วิธีการที่ใช้ในการสร้างข้อความ

ขั้นการสร้างข้อความครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบเป็น 2 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ให้ผู้เข้าร่วมทำ SWOT Analysis ก่อน แล้วจึงดำเนินการในขั้นที่ 2 คือ การสร้างข้อความเกี่ยวกับความจำเป็นโดยใช้เทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ อนุชา กอนพวง (2539) ที่มีเฉพาะการสร้างข้อความเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นเท่านั้น ผลที่ได้จากการใช้วิธีการนี้ พบว่าการทำ SWOT Analysis ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถสร้างข้อความเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นได้ดี เนื่องจากมีการเชื่อมโยงความคิดมาจากขั้นทำ SWOT Analysis มาครั้งหนึ่งแล้ว โดยเฉพาะการวิเคราะห์ในประเด็นจุดอ่อนและภาวะคุกคาม ทำให้มองเห็นภาพความต้องการจำเป็นได้ชัดเจน ทั้งยังมีการให้น้ำหนักความสำคัญในแต่ละข้อ ช่วยให้กลุ่มสามารถประมาณค่าความสำคัญในขั้นต่อไปได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะข้อความที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มชาวบ้านนั้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่า มาจากขั้นการทำ SWOT Analysis เป็นส่วนใหญ่

สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มีการปรับเปลี่ยนโดยใช้วิธีการ 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์ และการประชุมเพื่อระดมสมอง วิธีการสัมภาษณ์ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ค่อยมีเวลาให้มากนัก อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน และมีลักษณะแตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้นำชุมชน สำหรับวิธีการที่ใช้อีกอย่างหนึ่งคือ การประชุมเพื่อระดมสมองนั้น ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกัน คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู นักเรียน และชาวบ้านนายาว ซึ่งการประยุกต์วิธีนี้ทำให้ได้ข้อมูลจากหลายฝ่าย ทำให้ข้อความที่สร้างขึ้นมีความหลากหลายและครอบคลุมประเด็นที่สนใจ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการสร้างข้อความโดยใช้เทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์ (Trochim, 1989, 1993b) ซึ่งการออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลลักษณะนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiener et al. (1994 cited in Johnson et al. 2000) ซึ่งทำวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ที่เป็นวิธีการเชิงคุณภาพ ร่วมกับกระบวนการสร้างแผนผังมโนทัศน์ ซึ่งใช้วิธีการสร้างข้อความโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล ซึ่งถือเป็นแนวทางหนึ่งในการประยุกต์ด้านเทคนิคเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการทำวิจัย

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างแผนผังมโนทัศน์ทุกขั้นตอน กล่าวคือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน โดยทั้ง 3 กลุ่มนี้ เข้าร่วมเฉพาะการสร้างข้อความเท่านั้น ไม่ได้เข้าร่วมในขั้นการจัดโครงสร้างข้อความ โดย 2 กลุ่มแรกนั้นเป็นผู้บริหารที่มีภารกิจมากและมีลักษณะแตกต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มอื่น ส่วนกลุ่มที่ 3 นั้นเป็นชาวบ้านที่มีข้อจำกัด คือมีความสามารถในการอ่านและเขียนไม่ดีเท่าที่ควร จึงทำให้ไม่ได้มีส่วนร่วมตลอด

กระบวนการ ซึ่งวิธีการนี้พบว่า เป็นวิธีการเดียวกับที่ใช้ในงานวิจัยของ Biegel et al. (1997) ที่ใช้เทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ชาวอเมริกันแอฟริกัน ซึ่งผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการระดมสมองเพื่อสร้างข้อความ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดโครงสร้างข้อความ อย่างไรก็ตาม Trochim (1989) ได้ให้ข้อเสนอว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างแผนผังมโนทัศน์ไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน แต่ผู้ที่มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ มากกว่า ย่อมมีความเข้าใจในงานมากกว่าและเห็นคุณค่าของเทคนิควิธีที่ใช้มากกว่าผู้ที่ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วม แต่การปรับเปลี่ยนในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการปรับให้เข้ากับสภาพของกลุ่มผู้เข้าร่วมกลุ่ม เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างข้อความที่เกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

การปรับเปลี่ยนด้านวิธีการที่ใช้ในการสร้างข้อความอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนของงานวิจัยครั้งนี้คือ หลังจากได้รายการข้อความที่ผู้เข้าร่วมกลุ่มสร้างขึ้นแล้ว ผู้วิจัยเป็นผู้จัดข้อความเข้ากลุ่มด้วยตนเองก่อน โดยจัดเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มความต้องการจำเป็นด้านผู้เรียน กลุ่มความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการ และกลุ่มความต้องการจำเป็นด้านปัจจัย ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วควรสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้จัดกลุ่มข้อความได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ การที่ผู้วิจัยเน้นการยอมรับความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมกลุ่มทุกคน ซึ่งพยายามรักษาข้อความที่สร้างขึ้นให้มากที่สุด จึงทำให้ข้อความบางข้อที่มีความสำคัญน้อย หรือเป็นความคิดเห็นของคนเพียงบางคนเท่านั้น เข้าไปสู่การจัดโครงสร้างข้อความ จึงทำให้ผลวิเคราะห์ระดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ได้มีความเด่นลดลง

1.2 การจัดโครงสร้างข้อความ

ผู้วิจัยใช้วิธีการที่แนะนำโดย Trochim (1989, 1993b) คือ ให้กลุ่มตัวอย่างจัดกลุ่มข้อความโดยใช้บัตรรายการข้อความ ซึ่งพบว่าสามารถใช้ได้ดี กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างสามารถปรับเปลี่ยนข้อความระหว่างกลุ่มได้ง่าย ซึ่งในครั้งนี้มีรายการข้อความที่ต้องจัดทั้งสิ้นถึง 175 ข้อความ หากไม่ได้ใช้บัตรรายการในการจัด จะทำให้เกิดความลำบากในการจัดกลุ่มข้อความมาก ดังปัญหาที่เกิดขึ้นในงานวิจัยของ อนุชา กอนพวง (2539) ซึ่งออกแบบเครื่องมือเป็นแบบบันทึกรายการข้อความ แทนการใช้บัตรรายการข้อความ ซึ่งได้รับเสียงสะท้อนจากผู้เข้าร่วมว่าต้องใช้เวลาในการจัดนานมาก และจัดได้ยากเมื่อข้อความมีจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม วิธีการที่ใช้ในครั้งนี้พบปัญหา คือ เมื่อจัดกลุ่มข้อความและประมาณค่าความสำคัญของข้อความเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มแต่ละคนบันทึกผลการจัดกลุ่มลงในแบบบันทึกที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ให้ จึงทำให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งในการกรอกแบบบันทึก ทำให้ใช้ระยะเวลาในการประชุมนานและเกิดความเมื่อยล้าในการทำ ซึ่งวิธีการที่ใช้นี้ต่างจากวิธีการเดิมที่เสนอโดย Trochim (1989) กล่าวคือ Trochim ให้ผู้ร่วมกลุ่มบันทึกผลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยตรง ซึ่งประหยัดเวลากว่า และจากวิธีการที่ประยุกต์ โดย Michalski

and Cousins (2000) ซึ่งไม่ได้จัดให้ผู้เข้าร่วมมาพบกัน แต่ใช้วิธีการส่งบัตรรายการและแบบบันทึกการจัดกลุ่มไปให้ทางไปรษณีย์ ซึ่งพบว่าใช้ได้ผลดี อย่างไรก็ตามวิธีนี้ก็ยังไม่เหมาะกับงานของผู้วิจัย ที่มีรายการข้อความที่ต้องจัดจำนวนมาก จึงถือเป็นจุดอ่อนอีกประการหนึ่งที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1.3 วิธีการที่ใช้ศึกษาความเที่ยงของการสร้างแผนผังมโนทัศน์

วิธีการที่ใช้ศึกษาความเที่ยงของการสร้างแผนผังมโนทัศน์ในครั้งนี้ ใช้วิธีการประมาณค่าความเที่ยงของการจัดกลุ่มข้อความของผู้เข้าร่วม ที่เรียกว่า การประมาณค่าความเที่ยงแบบแบ่งครึ่ง (Split-Half Total Matrix Reliability) ซึ่งเป็นวิธีการที่ Trochim (1993a) เสนอใช้ เป็นวิธีการที่ทำให้สะดวก เนื่องจากสามารถคำนวณได้โดยตรง จากข้อมูลการจัดกลุ่มข้อความของผู้เข้าร่วม ซึ่งผลของการประมาณค่าความเที่ยง พบว่า ความเที่ยงของการจัดกลุ่มข้อความของกลุ่มครูมีค่าสูงกว่ากลุ่มนักเรียนเกือบทุกด้าน เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากกว่านักเรียน ความเที่ยงของการจัดกลุ่มข้อความด้านปัจจัยของทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า ข้อความย่อยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นด้านปัจจัย สามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ง่าย และค่า Stress ของแผนผังมโนทัศน์ด้านปัจจัย มีค่าต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่า แผนผังมโนทัศน์เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นด้านปัจจัยสามารถตีความได้ง่ายและสมเหตุสมผลที่สุด ค่าความเที่ยงของการจัดกลุ่มข้อความด้านกระบวนการของกลุ่มครู และกลุ่มนักเรียน มีค่าต่ำที่สุด แสดงว่า ข้อความย่อยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการ สามารถตีความได้หลายมโนทัศน์ ทำให้ยากต่อการจัดกลุ่มข้อความ ค่า Stress ของแผนผังมโนทัศน์ด้านกระบวนการมีค่าสูงที่สุด แสดงว่า แผนผังมโนทัศน์ที่ได้สามารถตีความได้ง่ายน้อยที่สุด และสามารถตีความได้อย่างสมเหตุสมผลน้อยที่สุด

1.4 วิธีการที่ใช้ศึกษาความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้จากการใช้เทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์

วิธีการที่ใช้ในการศึกษาความตรงครั้งนี้ เป็นการศึกษาความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้จากเทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์ ไม่ใช่ความตรงของการสร้างแผนผังมโนทัศน์โดยตรง ซึ่งความตรงของการสร้างแผนผังมโนทัศน์นั้นยังไม่ค่อยมีผู้ทำการศึกษาไว้มากนัก (Trochim, 1993a) จึงยังขาดแนวทางในการศึกษาวิธีการ สำหรับผลของการศึกษาความตรงของความต้องการจำเป็นที่ได้ โดยการหาค่าร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมที่มีต่อความต้องการจำเป็นที่ได้พบว่า อยู่ในระดับดีและพอใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเทคนิคการสร้างแผนผังมโนทัศน์ที่ใช้ในครั้งนี้สามารถประเมินความต้องการจำเป็นได้มีประสิทธิภาพ

2. ความต้องการจำเป็นที่ได้

ความต้องการจำเป็นที่วิเคราะห์ได้ ได้แก่ สภาพที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก ผู้ปกครองไม่เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่ยากจน เป็นลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่ (พนิดา ศรีธรรมมา, 2539; สายยนต์ สุวรรณเกตุ, 2533) และนักศึกษาและผู้ปกครองขาดความเข้าใจในหลักสูตร ปวช. กศน. (จุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ, 2543)

จากแผนผังมโนทัศน์ที่ได้ แสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนความต้องการจำเป็นแต่ละด้าน ได้แก่

2.1 ด้านผู้เรียน

แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดมี 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 นักเรียนยังขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และยังขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ เรื่องที่ 2 นักเรียนยังมีปัญหาเกี่ยวกับความสามารถทางการเรียน ดังนั้น แนวทางการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา โรงเรียนควรมีการประสานงานเพื่อจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชนและนักเรียน โดยประสานขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ ทั้งจากในชุมชน และนอกชุมชน ในการให้ความรู้ เพื่อสร้างงานให้กับคนในชุมชน โดยจัดให้สอดแทรกอยู่ในรายวิชาที่นักเรียนต้องเรียนด้วย ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้บุคคลในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น นักเรียนสามารถหางานพิเศษทำในวันหยุดเพื่อเป็นทุนในการศึกษาต่อ ทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตรงเรียน รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาความสามารถทางการเรียนไปด้วย และการไปทำงานกับผู้ปกครองจะทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสอยู่กับนักเรียนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถดูแลเอาใจใส่นักเรียนได้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ที่โรงเรียนก็ควรมีการจัดโครงการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนเรียนดี มีความประพฤติดี เพื่อส่งเสริมด้านทุนการศึกษาและส่งเสริมความสามารถทางการเรียนอีกทางหนึ่ง จัดแข่งขันด้านวิชาการทั้งภายในโรงเรียน และภายนอก เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้และพัฒนาความสามารถทางการเรียนของตนเองด้วย

2.2 ด้านกระบวนการ

เรื่องที่ครูและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าจำเป็นต้องให้ความสนใจมากที่สุด คือ การบริหารหลักสูตร ของ กศน. ซึ่งยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการสร้างความไม่เข้าใจในเนื้อหาสาระหลักสูตรให้แก่ครู นักเรียน และชุมชน ประกอบกับการติดต่อประสานงานระหว่างศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดจะเชิงเทากับครู กศน. ยังขาดความคล่องตัว วิธีการแก้ปัญหาจึงควรจัดที่ปรึกษาด้านหลักสูตรไว้คอยให้คำปรึกษาแก่ครูซึ่งครูสามารถพบได้เมื่อต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งมีการตรวจเยี่ยมการทำงานของครูที่โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.3 ด้านปัจจัย

มีเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับความสนใจมากที่สุด 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 บุคลากรภายในโรงเรียนซึ่งยังมีปัญหาการขาดความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร กคน. เรื่องที่ 2 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียนยังขาดแคลนด้านอาคารสถานที่ และ เรื่องที่ 3 ชุมชนยังไม่เข้าใจการจัดการศึกษาของโรงเรียน และไม่ค่อยมีส่วนร่วมเท่าที่ควร เพื่อแก้ปัญหาทั้ง 3 เรื่องนี้ โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วย ครู นักเรียน และชาวบ้าน เพื่อร่วมกันวางแผนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งทางด้านการจัดหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน โดยมีการระดมความคิดเห็นและดำเนินการร่วมกัน ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องความเข้าใจในหลักสูตร การขาดอาคารสถานที่และสื่อการเรียนการสอน และขจัดความไม่เข้าใจของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ นอกจากนี้ ควรมีโครงการสนับสนุนอื่นๆ ด้วย เช่น การร่วมมือกันปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียน และการจัดงานพาแลง (ซึ่งมีอยู่แล้ว ตรงกับวันที่ 2 เมษายน) ซึ่งเป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อมและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และแนวทางแก้ไข ไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตามหลักการประกันคุณภาพภายใน

2. ดันสังกัดและหน่วยงานสนับสนุนจัดสรรงบประมาณและความช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็นของโรงเรียน

3. ชุมชนร่วมมือกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และขจัดปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหากับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากกระบวนการสร้างแผนที่มโนทัศน์ประกอบไปด้วยขั้นตอนถึง 6 ขั้นตอน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยหาความเที่ยงเฉพาะขั้นการจัดกลุ่มข้อความเท่านั้น ควรมีการหาความเที่ยงในขั้นอื่นๆ ได้แก่ ขั้นการสร้างข้อความ การประมาณค่าความสำคัญของข้อความ การตั้งชื่อกลุ่ม การตีความแผนที่มโนทัศน์ เป็นต้น

2. ควรมีการเปรียบเทียบความตรงของการใช้เทคนิคการสร้างแผนที่มโนทัศน์ในการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน กับการใช้เทคนิควิธีอื่นรวมทั้งศึกษาความพึงพอใจ และความร่วมมือของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. ควรมีการนำเทคนิคการสร้างแผนที่มโนทัศน์ไปประยุกต์ใช้ในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดมโนทัศน์ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่สนใจ